

**Stimate dle președinte al Academiei Române, academician Cristian Hera,
Distinși membri ai academiilor de științe,
Excelențe Domnilor Ambasadori,
Stimați deputați, secretari de stat, persoane publice,
Onorați oameni de știință, cultură și artă,**

Evocăm astăzi un moment istoric cu o puternică semnificație pentru comunitatea noastră.

Pe 27 martie 1918 primul Parlament al Republicii Democratice Moldovenești independente - „Sfatul Tarii” a votat Declarația de Unire a Basarabiei cu România.

La temelia acestui moment au fost acțiunile viguroase a sentimentului de patriotism ale intelectualității basarabene.

Este important, ca în acest an al Centenarului Unirii, să readucem în actualitate acele momente definitorii care au marcat actul unirii pentru însușirea lecției de voință și curaj pentru consolidarea și salvarea neamului român.

După actul unirii la 9 aprilie 1918, Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu au fost numiți miniștri pentru Basarabia în guvernul Romaniei.

O acțiune importantă atunci a fost unificarea calendarelor. În 1919 - 1 aprilie a devenit 14 aprilie. Tot în acel an, limba română a fost declarată limbă oficială pe întreg cuprinsul Basarabiei.

De o dezvoltare fără precedent s-a bucurat în această perioadă învățământul, știința și cultura.

Una dintre cele mai importante acțiuni viza reducerea analfabetismului. Legea învățământului din 1924 stabilea un sistem unitar de organizare a acestuia pe întreg teritoriul Țării și institua durata învățământului obligatoriu și gratuit de 7 ani (până atunci acesta era de 4 ani).

În anii 1918-1939 s-au construit peste o mie de școli noi. Au fost școlarizați peste două sute de mii de elevi. Au fost tipărite manuale școlare, s-au înființat licee industriale, comerciale și agricole.

Minoritățile naționale beneficiau de școli în limba maternă; limba și literatura română era o disciplină obligatorie, iar istoria și geografia se predau în limba română.

În perioada interbelică s-au pus bazele învățământului superior din Basarabia. În 1926 s-a înființat, la Chișinău, Facultatea de Teologie, iar în 1933 Facultatea de Științe Agricole. Tot la Chișinău funcționa, din 1928, Conservatorul Național, precum și Conservatorul Municipal.

La Chișinău s-a înființat, în 1920, Teatrul Popular și Teatrul Național, unde se prezentau spectacole în limba română. În același an, s-a înființat, la Chișinău, Biblioteca Centrală a Basarabiei, care beneficia de dreptul de depozit legal și gratuit, a câte două exemplare din toate publicațiile din România.

Personalități ilustre din Basarabia au ajuns să facă parte din centre universitare, foruri științifice și culturale din România și vice versa.

Basarabeni și-au adus propria contribuție la dezvoltarea prozei, poeziei, dramaturgiei, criticii literare din România. Printre membrii Asociației Literare și Științifice „Viața Românească” s-au aflat Constantin Stere, Ștefan Ciobanu, Pan Halippa, Paul Gore, Ion Buzdugan, Olga Vrabie.

Remarcabile sunt și contribuțiile științifice a basarabenilor Eugen Bădărău (chimie), Anatolie Coțovschi (medicină), Nicolae Donici (astronomie), Nicolae Moroșan (arheologie) și Teodor Văscăuțeanu (geologie), Gheorghe I. Năstase (geografie), Nicolae Dimo (agronomie), Petre Ștefănuță (etnografie), Ion Savin (filozofie), etc.

Să amintim, în acest context, că printre cei 21 de membri fondatori ai Academiei Române, trei au fost din Basarabia. Ulterior, au devenit membri ai Academiei Române, basarabeni Leon Lepeși la Secția biologie și Theodor Porucic la Secția geologie. În Academia Română au fost primiți: în 1918 - Ion Inculeț, Pan Halippa și Ștefan Ciobanu, în 1919 - Paul Gore și Justin Frățiman, în 1922 - Nicolae Donici.

Constat, că noi, la o sută de ani de la acest eveniment istoric nu am reușit să construim suficiente punți de consolidare, chiar dacă dezideratul unirii, cel puțin a savanților și oamenilor de cultură, este omniprezent. Am înțeles că identic situației de un secol în urmă, tendința spre unitate este, mai întâi de toate, prezentă la oamenii cărții, ai gândirii libere, care conștientizează că doar unitatea de idei reprezintă o cale spre succes.

Aș dori să apreciez înalt colaborarea pe care o avem cu Academia Română și institutele de cercetare din România, alături de care am reușit să câștigăm multiple proiecte europene, precum și să ne afirmăm în Spațiul European de cercetare.

Din cele 58 de proiecte câștigate în Programul European PC7, 38 au fost în comun cu colegii din România, în cele peste 300 de proiecte propuse în cadrul programului H2020 70 la sută sunt în parteneriat cu colegii noștri din România, fapt care încă o dată confirmă, că ne leagă nu doar limba, cultura și istoria, ci și aspirația promovării științei ca principala forță de dezvoltare a spațiului românesc.

La fel ca atunci, doresc ca exemplul intelectualilor să servească drept un imbold spre consolidarea întregii comunități vorbitoare de limbă română.

Având în vedere cooperarea îndelungată cu Academia Română și rezultatele obținute în comun de ambele academii, precum și cu ocazia consemnării Centenarului, drept un îndemn spre o mai amplă consolidare, Academia de Științe a Moldovei a decis acordarea câtorva distincții a unor persoane care au contribuit la formarea unui spațiu de cercetare unic românesc:

1. Academicianul Cristian Hera, președintele AR – Medalia Meritul Științific.
2. Academician Bogdan C. Simionescu, vicepreședinte al Academiei Române – Medalia Dimitrie Cantemir
3. Academician Victor Spinei, vicepreședinte al Academiei Române – Medalia Dimitrie Cantemir
4. Membru corespondent Ionel Căndea, directorul Muzeului Brăilei „Carol I” – Medalia Nicolae Milescu Spătarul